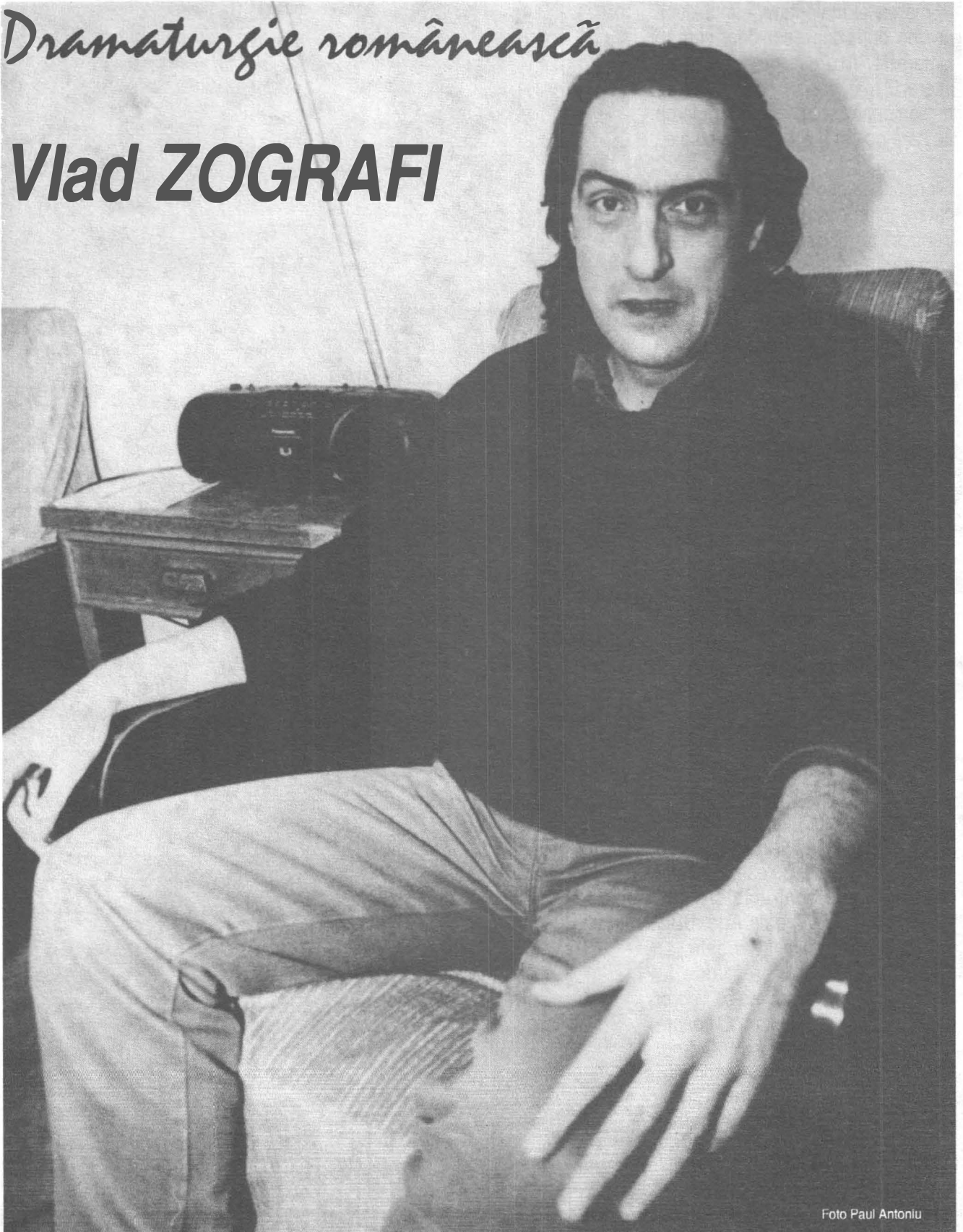

Dramaturgie românească

Vlad ZOGRAFI

Adina BARDAȘ

*Vlad Zografii:
E o nebunie să
vorbești despre
tine*

Adina Bardaș: Atunci când un personaj prinde contur în mintea dumneavoastră și treptat capătă viață și o personalitate aparte, aveți vreodată impresia că vă priviți în apele unei oglinzi care răsfrânge ceva încă neștiut din ceea ce sunteți? Vă poate cineva recunoaștere citindu-vă piesele?

Vlad Zografii: Nu mă poate recunoaște nimeni direct. Dar orice scriitor pune ceva din sine în personajele pe care le lasă pe hârtie. În teatru, acest lucru este încă mai important decât în proză pentru că teatrul înseamnă text scris urmat de spectacol. Teatrul are o viață, alta decât cea a literaturii care rămâne pe hârtie. Omul e polifonic, asta o știm cu toții. În mine sunt destul de mulți oameni, așa cum sunt în oricine. E o nevoie de joc, de ludic, care ne face să împingem totdeauna până la ultimele consecințe oamenii care ne populează.

A.B. Cunoașteți o afirmație făcută în urmă cu aproximativ treizeci de ani de Toma Caragiu?: "Aș vrea să joc un Petru cel Mare – dacă existența acestei tumultuoase personalități ar fertiliza gândirea contemporană a unui autor de azi".

V.Z. Habar n-aveam. Pe Toma Caragiu l-am iubit foarte mult, dar nu știu dacă s-ar fi potrivit în Petru așa cum l-am văzut eu. Poate că da. E cumva surprinzător.

A.B. Se spune că autorul scrie o piesă, actorii joacă o alta, iar

spectatorii înțeleg o a treia. Ați simțit acest lucru când ați văzut "Petru" pus în scenă?

V.Z. Știam că vor intra alte nuanțe, alte tonuri, poate alte accente. Nu sunt chiar așa de naiv precum par. E limpede că astfel stau lucrurile. Mereu mă întrebă lumea dacă recunosc spectacolul meu. Dar nu îmi pun așa problema. Spectacolul pe care îl scriu eu e regizat de un regizor de cuvinte. El se joacă în mintea mea, și dacă ceea ce se joacă în mintea mea poate da viața unei alte piese care se joacă pe scena adevărată, atunci e bine. Nu pot coincide cele două spectacole, cel imaginar și cel real. Presupunând că ar exista mai multe interpretări – cu cât ele sunt mai diferite, cu atât există o dovadă că piesa atinge o teatralitate autentică. Un text bun e un text care lasă mari posibilități regizorale. Atingând o zonă cât mai adâncă a omenescului, face și ca interpretările să fie mai variate. Se întâmplă ca în muzică. La simfoniile lui Beethoven există interpretări de o varietate deconcertantă. Toscanini a făcut tempi de două ori mai rapizi decât Klemperer. Dar ambele interpretări sunt formidabile. Valoarea unei simfonii sau a unei piese stă în bogăția virtualităților de reprezentare.

A.B. Vă preocupă muzica?

V.Z. Da. Foarte mult.

A.B. Vă influențează în conturarea și orchestrarea temelor dramatice?

V.Z. Pe o cale mult mai insidioasă. Nu e ceva chiar atât de simplu. Nu am talent pentru muzică. Muzica e o salvare. E uneori singura salvare. Faptul că eu scriu, că mă folosesc de cuvânt e o degenerescență. Dacă aș fi muzician, m-aș considera într-un anumit sens salvat. Dar nu sunt salvat, pentru că nu am nici un talent muzical. Atunci se întâmplă că scriu. Scriu piese, deci

nu chiar literatură. Muzica e o lume în sine și a făcut foarte mult parte din viața mea. M-a și salvat în anii mei foarte grei – am avut 16 ani de prizonierat științific – în care muzica a contat enorm. Acum nu mai ascult muzică, acum îmi amintesc ce am ascultat.

A.B. Este literatura un mijloc ideal de a vă exprima? Mi-e teamă că veți spune cândva că ați fost un timp în prizonieratul literaturii.

V.Z. Nu, nu mă consider ca aparținând literaturii decât într-un sens deformat și deformant pentru cuvântul literatură. Eu încerc să mă aflu în nucleul tragic al exprimării care e teatrul.

A.B. Aveți modele în teatru?

V.Z. Sunt câțiva dramaturgi pe care i-am citit cu sufletul la gură. În primul rând Shakespeare, apoi dramaturgii scandinavi. Ceea ce iubesc la dramaturgii scandinavi e capacitatea de a crea universul prin mijloace puține. Filmele lui Bergman sunt piese deghezate în film. Apoi mă interesează dramaturgii ruși, dar nu neapărat Cehov, mai curând Andreev. M-a preocupat foarte mult teatrul absurdului: Ionescu și Beckett.

A.B. Pentru că ați adus discuția în acest punct, v-aș invita să comentați o afirmație a lui Ionescu: "Cu cât ești mai mult al timpului tău, cu atât ești mai mult al tuturor timpurilor".

V.Z. Adevărat. Teatrul are nevoie de concret. Eu sunt un om obișnuit să ducă o viață mai curând abstractă și muzica însăși e abstracțiune. Ceea ce este minunat la Shakespeare e puterea lui de a lega firesc concretul de abstract. Concretul e fatalmente al timpului. Marea artă de a scrie teatru e probabil asta: de a ajunge firesc de la concret la abstract.

A.B. Ce nuanțe are pentru dumneavoastră ironia?

V.Z. E un cuvânt despre care s-a scris mult. Ironia e o soluție de

supraviețuire. Cioran a scris "Tratat de descompunere". Admițând că voi ajunge la senectute, eu o să scriu un tratat de supraviețuire. Mereu mi s-a părut că există o ironie rea și o ironie bună. Nu mă simt prea apropiat de ironia franceză. Sunt un român patologic. Există și o minunată ironie, cum e cea spaniolă, Cervantes. Ironia franceză are ceva din spiritul servitoarei care vrea să-și otrăvească stăpâna. "Cameristele" lui Genet sunt pentru mine piesa care spune foarte mult despre Franța. E o afirmație contrariantă. Puțină dreptate totuși voi fi având...

A.B. Evitați să vă referiți la ironia distilată în piesele pe care le scrieți și chiar prin felul în care îmi răspundeți la întrebări.

V.Z. E o nebunie să vorbești despre tine. Cine poate face gafa asta, să vorbească despre sine? Oricum eu încerc să fiu cinstit cu mine însumi când scriu. Nu pot să nu fiu cinstit...

A.B. Ce vă înspăimântă?

V.Z. Mi-e teamă de moartea celor dragi. Asta e tot.

A.B. Și de ce vă e dor?

V.Z. Mi-e dor să mă întorc la mine. Să ajung să fiu cel care mi-am închipuit că aș putea fi.

A.B. Ce excese ale unui spectacol duc la ratarea lui?

V.Z. În scriitură nici un exces nu e de evitat. Românii nu sunt un popor chiar limfatic, dar scrisul teatral e limfatic, pentru că teatrul e al oamenilor liberi. Noi facem literatură evazionistă și bășcăliosă. Cultura română e violent dominată de literatură. Iar literatura e violent dominată de poezie. Poezia românească se întâmplă să fie o mare poezie, dar nu chiar atât de mare cum ne închipuim întotdeauna. E frumos să se zică "Tot românul e poet", dar e un clișeu. Există o tiranie a unui lirism care, de multe ori, e vorbă goală. Suntem și sub tirania lui

Caragiale din care l-am eliminat pe Caragiale cel esențial. Noi avem un Caragiale de consum, foarte bine folosit de propaganda comunistă. Mari actori români, foarte simpatici, apăreau pe ecran și ne făceau cu ochiul: oricum nu contează ce se întâmplă, pentru că trăim o farsă, uitând de fapt că adevăratul Caragiale nu e în comicul de limbaj. Caragiale e expresia inadecvării și îl poți vedea pe Caragiale și la nivelul inadecvării limbajului. Pentru mine însă adevăratul Caragiale e la nivelul unei inadecvări existențiale.

A.B. O trăiți?

V.Z. Orice om normal o trăiește. Din Caragiale se trage Ionescu. Pe acest Caragiale noi îl refuzăm, nu avem decât în mică măsură acces la el. Cel care ni se pune în față e un Caragiale al bășcăliei pure. Bășcălia în sine nu are greutate. "Conu Leonida" e o tragedie. Eu am văzut la Brașov o montare foarte bună a piesei realizată de Claudiu Goga. Nouă ne lipsește o trăsătură care face în altă parte teatrul posibil: dramatismul care vine din capacitatea de a ne exprima ca ființe libere și de a ne întreba asupra libertății noastre. Lucrul acesta există în literatura engleză, scandinavă, rusă. Aici nu un exces ne-ar împiedica pe noi, ci o absență. În general, un spectacol, ca o lucrare muzicală, e o construcție în care fiecare element trebuie să aibă un sens. Ceea ce distruge un spectacol e prezența unor elemente parazite. Sunt pentru rigoarea în construcție. Eu însumi nu cred că îmi înțeleg piesele de teatru. Acum, dacă le văd reprezentate, încep să înțeleg câte ceva din ceea ce am scris. Eu nu știu exact tot ce am pus acolo.

A.B. Ce v-ați revelat dumneavoastră înșivă fiind dramaturg?

V.Z. Am fost foarte fericit că am terminat cu anii urâți din viața mea și

că am devenit într-un anumit sens un om liber. Dar numai într-un anumit sens. Mă puteam gândi la ce voiam eu să mă gândesc, chiar dacă nu puteam acționa așa cum ar fi trebuit.

A.B. Ce motivație aveți în a scrie teatru? Ce sens ați găsit în ceea ce faceți?

V.Z. Problema e că s-ar putea să nu existe nici un sens, iar noi să fim condamnați să trăim cu nostalgia unui sens. Am fost condamnați să trăim. Dacă aș fi fost pus în situația de a alege între viață și neviață, n-aș fi ales viața.

A.B. Ce se ascunde sub "nevoia de teatru"?

V.Z. E un subiect interesant. Nevoia de teatru există într-un sens care nu apare limpede acum. Suntem într-o lume violent dominată de vizual, de informația mediatică, iar televiziunea ne copleșește. Noi avem nevoie de comunicarea imediată. Sunt lucruri care pot fi spuse doar în vorbirea față către față, pe care teatrul și-o poate da, dacă e teatru. Nevoia vine odată pentru că simțim dorința de a comunica, dar și pentru că teatrul îndeplinește funcția de regenerare a lumii. De fapt lumea are nevoie de haos pentru a renaște. Teatrul lasă deschisă calea unei dezlănțuirii de forțe pe care le controlează în cele din urmă printr-un discurs tragic. Așa cum grecii au avut nevoie de serbări dionisiace, romanii de Saturnalii, sau medievalii de carnaval, avem nevoie de haos, dar lumea de azi nu prea știe să controleze haosul și să-l creeze. E un haos regizoral și un haos steril. Haosul steril e creat de concertele rock. Dezlănțuire într-un nimic. Teatrul dă posibilitatea elementelor să haotizeze lumea pentru a o face să renască în virtutea unei semnificații tragice. În sensul acesta avem nevoie de teatru, pentru ca lumea să poată renaște după fiecare spectacol. Iar nevoia aceasta e poate mai adâncă decât nevoia de comunicare.